

Радух Н.Б.

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

Медицький С.Г.

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

Безпалько Д.В.

Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ У СУЧАСНОМУ КОНТЕКСТІ ПІДТРИМКИ НАЦІОНАЛЬНОГО ТОВАРОВИРОБНИКА

У статті досліджено, що сучасна соціально-економічна криза актуалізувала необхідність відмови від сировинної орієнтації національної економіки та вироблення державної політики посткризового зростання на інноваційній базі. Кожна держава має свою соціально-економічну систему пріоритетів та має розраховувати на власний ресурсний потенціал реалізації інноваційних пріоритетів підтримки національного товаровиробника, чому має ефективно сприяти державна соціально-економічна політика. Існує низка напрямів соціально-економічного зростання та переходу до його інноваційного типу на основі загальних традиційних та нових, а також специфічних інструментів та їх комбінації стосовно певної території держави.

Стверджується про необхідність проведення заходів підтримки національного товаровиробника з подоланням наслідків фінансово-економічної кризи та викликів сьогодення. Показано важливість налагодження припливу інвестицій як із внутрішніх, так і зарубіжних джерел для забезпечення модернізації як виробничого потенціалу, так і соціальної сфери. Подальша трансформація національної економіки передбачає складні процеси всіх рівнях господарювання, зокрема, пов'язані з переходом до переважно інноваційного типу соціально-економічного розвитку.

Встановлено, що одним із найефективніших способів подолання соціально-економічної кризи є впровадження нових технологій, що створюють нові виробничі можливості, які забезпечують підвищення ефективності економіки та перехід до нового етапу її зростання. Скорочення економічної активності сьогодні не торкається прогресивних виробництв, а навпаки, на фоні загального спаду спостерігаються зростання виробництва принципово нових товарів, підйом інвестиційної та інноваційної активності в перспективних сучасних напрямках.

Обґрунтовано, що товари відповідної конкурентоспроможності та якості зможуть забезпечити суттєву зміну структури експорту та його довгостроковий вплив на соціально-економічне життя держави в цілому, та забезпечити їх сталий розвиток в майбутньому. Сьогодні відбувається еволюційна руйнація технологічної структури, що склалася, її модернізація на основі розширення нового інноваційно-інвестиційного підходу створює нові можливості для посткризового соціально-економічного зростання.

Ключові слова: інновації, державна політика, інвестиції, реалізація, товаровиробник, сучасний етап, формування, соціально-економічний розвиток.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Послідовна реалізація принципу системності в економіці дозволяє виділити основні характеристики, що визначають контури сучасної державної соціально-економічної політики. Сьогодні ста-

вить питання про нагальну необхідність докорінної трансформації формату підтримки національного товаровиробника на новій удосконаленій основі. У той же час в період військової агресії на території України в економіці регіонів необхідна продумана соціально-економічна політика щодо

використання виробничого потенціалу [10]. Слід одночасно проводити реструктурування наявних підприємств та сприяти створенню аналогічних сучасних підприємств у тих областях України, де досі вкрай слабо представлена промисловість з урахуванням їхнього ресурсного потенціалу.

Аналіз останніх досліджень. У дослідженнях проблем результативності державної соціально-економічної політики найчастіше переважають політичні мотиви та недооцінюються можливості суто управлінського моделювання. Соціально-економічний розвиток, орієнтований на дослідження та реалізацію стратегічного регіонального потенціалу набуває в останні роки все більшого значення [2]. У літературі зазначається, що регіональна диференціація є перешкодою домінування будь-якого одного механізму державної соціально-економічної політики. У виробничих галузях відбувається реструктуризація та модернізація із переходом на інвестиційно-інноваційні технології, усі ці заходи дозволять базовим галузям економіки повноцінно і на конкурентних засадах інтегруватися у глобальні господарські процеси.

Метою даної статті є обґрунтування формування та реалізації державної інвестиційно-інноваційної політики у сучасному контексті підтримки національного товаровиробника.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ігнорування суперечливості інтересів суб'єктів соціально-економічного розвитку спричинило утворення численних диспропорцій між рівнями розвитку соціальної, економічної та природної систем. Виділення та аналіз факторів соціально-економічного розвитку відіграють провідну роль у вдосконаленні структури господарського комплексу та модернізації соціально-економічного розвитку на інноваційній основі [8]. Умови розвитку більшості регіонів з наявністю надлишкових і одночасно досить кваліфікованих і підготовлених трудових ресурсів можуть бути використані для створення виробництв на інноваційній основі.

Зазначений підхід може розглядатися як найбільш сприятливий простір для розміщення відповідних виробництв з метою зниження енергетичних витрат у собівартості продукції і, тим самим, збільшення конкурентних переваг у зовнішньоекономічній діяльності. Критерієм виділення факторів переходу до посткризового економічного зростання є той чи інший рівень їхнього впливу на соціально-економічний розвиток. При цьому саме регіональні фактори дають змогу виявити можливості та внутрішні резерви, що визначають управління економічним зростанням. Тому будь-який

фактор можна розглядати як причину якогось негативного явища чи процесу або як рушійну силу, спрямовану на його подолання.

Зазначені підходи вимагають значних капіталовкладень, тому можуть бути здійснені, поруч із безпосередньою допомогою органів центральної влади, на час вступу значних інвестицій у найбільш перспективні галузі економіки. Масштабне інвестування, у тому числі іноземне, слугує вирішенню завдань довгострокового соціально-економічного розвитку та підтримки національного товаровиробника [6]. До таких завдань належать досягнення високого рівня розвитку загального господарського потенціалу держави на користь всебічного соціально-економічного розвитку, а також проживаючого на ній населення та пошук та використання внутрішніх резервів господарського зростання, що забезпечують стійкий розвиток господарського комплекс при особливій увазі до соціальної складової.

Важливим також є створення оптимальних соціально-економічних умов для найбільш раціонального та ефективного використання наявних наукових, виробничих, фінансових, кадрових, інформаційних та інших ресурсів та організація всебічної підтримки інвестиційних проектів, що сприяють насамперед формуванню сприятливого соціально-економічного клімату, раціонального використання факторів виробництва, зниження енергоємності виробництва у галузях та підприємствах обробної промисловості [9].

Сьогодні трансформація складає основу механізму публічного управління якісним соціально-економічним зростанням у вигляді необхідних законодавчих, організаційно-управлінських, економічних, фінансових заходів. Визначальними умовами ефективної підтримки національного товаровиробника є ресурсно-інноваційні фактори, що включають складові, що об'єктивно реалізують можливість якісної зміни параметрів економічної системи. Центральним елементом сучасного етапу соціально-економічного розвитку є створення умов, що дозволяють з максимальною ефективністю використовувати природні багатства в інтересах економічного росту [4]. Найбільш раціональним шляхом переходу та стимулювання посткризового економічного зростання національної економіки є ресурсозберігаючий тип соціально-економічного розвитку.

Проблеми розробки та розповсюдження наукомістких технологій актуальні, оскільки вони сприяють та забезпечують підвищення життєвого рівня. Енергетичні ресурси стають найважливі-

шим чинником якісного соціально-економічного зростання, генератором інноваційного розвитку, зазначене виражається у формі як людського капіталу та інтелектуального потенціалу, які включають потенціали здоров'я, культури, освіти, науки. Негативними тенденціями є скорочення чисельності працездатного населення внаслідок військової агресії на території України, при цьому актуальною залишається проблема ефективної зайнятості та відтворення населення.

Для інтенсифікації припливу іноземних інвестицій у економіку необхідно зміна структури самих інвестиційних потоків на основі ресурсно-інноваційної моделі розвитку активною участю держави розвиток високих технологій видобувних галузей, модернізація виробництва, диверсифікація вже існуючих технологій, а також максимальне використання сфери традиційних для даного регіону виробництв та видів діяльності [11]. Ще одним і, мабуть, найважливішим елементом ресурсного забезпечення є виробничі ресурси, які включають основні виробничі фонди, і навіть ресурсний потенціал, під яким уособлюється ступінь забезпеченості галузі природними ресурсами.

Для забезпечення нової якості соціально-економічного зростання на сучасному етапі необхідна стратегія, заснована на зростаючому домінуванні поки що не втраченого високотехнологічного промислового та науково-технічного потенціалу, освіченого та кваліфікованого кадрового потенціалу, що має високу технічну структуру [3]. В даний час відзначається низька інноваційна активність як у державі в цілому, так і на певних її територіях, у першу чергу деокупованих. Серед основних причин такого стану справ на цих територіях, безумовно як на високоризикованих зонах, цільові іноземні інвестиції в економіку надзвичайно важливі, але відповідно до абсолютного обсягу вони залишаються значно нижчими за оптимальний рівень з урахуванням досвіду успішних аналогів.

Загальна криза та структурна деформація економіки призвели до того, що у найбільш критичному становищі перебувають фундаментальні дослідження та розробки, науково-технічні та технологічні інновації, науково-конструкторський та виробничий склад фахівців. Той інтелектуальний капітал, який є основою технологічного розвитку та забезпечує інноваційне лідерство є значним ресурсом підвищення результативності соціально-економічної політики держави із забезпеченням системної зв'язності її елементів. Особливу значущість набуває взаємозв'язок між структурною

політикою з пріоритетами та заходами розвитку в інвестиційній сфері.

Інвестиційні програми слід пов'язати з технологічними та товарними пріоритетами його розвитку, важливість товарних пріоритетів визначається необхідністю ринкової спеціалізації національної економіки. Товарообмінні операції проникають і в нові сфери суспільно-владних відносин – інвестиційну та інноваційну сферу [7]. Підходи які застосовуються сьогодні при обґрунтуванні управлінських рішень інвестиційного характеру на державному рівні, чітко не визначені. Використання адаптаційної моделі та рейтингових оцінок як основи державної політики підтримки національного товаровиробника не враховує інтереси розвитку деокупованих територій.

Розгляд теоретичних і прикладних аспектів формування та реалізації соціально-економічної політики держави дозволило сформулювати напрями відновлення економічного зростання та переходу до його інноваційного типу на основі загальних, традиційних та нових, а також специфічних методів та їх комбінації стосовно підтримки національного товаровиробника. Нова цільова програма, побудована за галузевим принципом як основний елемент державного інвестування, на нашу думку, необхідна для сьогоднішнього [1]. Участь у реалізації державної підтримки інноваційної діяльності, спрямованої на створення випереджуючого стратегічного наукового доробку, масиву новітніх технологій, оновлення виробничого потенціалу, розширення використання надійних та ефективних традиційних технологій.

У рамках стратегій розвитку галузей базовими є програми технологічного розвитку, що забезпечують вирішення всього комплексу проблем сполучених галузей, пов'язаних із забезпеченням необхідної якості сировини, матеріалів, технологічного обладнання, продукції та масштабів її випуску на всіх стадіях процесу від формування вимог до наукових розробок до серійного випуску продукції. Участь у реалізації програми підтримки вітчизняного товаровиробника передбачає нарощування науково-інноваційного потенціалу, базису на внутрішні у тому числі інтелектуальні ресурси.

Вияткова стратегічна значимість підтримки національного товаровиробника передбачає концентрацію зусиль науки публічного управління на комплексному дослідженні, прогнозуванні та розробці заходів щодо управління ключовими процесами [5]. Необхідне створення розгалуженої

інноваційної інфраструктури, її складовими мають стати виробничо-технічна, фінансова, інформаційна, експертно-консалтингова та кадрова інфраструктури. Підготовка та перепідготовка персоналу в галузі інноваційно-інвестиційного менеджменту, управління якістю та сертифікації є найважливішим напрямом підтримки національного товаровиробника.

Зростання числа фахівців з комерціалізації технологій, управління технологічними інноваціями та інноваційними фірмами, система їх підготовки повинні бути узгоджені з потребами та пріоритетами розвитку науково-технічної сфери [12]. Необхідно створити нові можливості для підготовки кадрів у провідних вузах та наукових центрах держави та за кордоном, практикувати підготовку фахівців для науково-дослідної роботи з числа найбільш перспективних студентів вузів за індивідуальними програмами з поглибленим вивченням методик проведення науково-дослідної роботи, організації наукової діяльності.

Провідна роль у вирішенні проблеми реалізації науково-технічного потенціалу приділяється інноваційному підприємництву та його головним представникам, діяльність яких пов'язана з реалізацією нововведень та інноваційних проектів на їх основі [6]. У зазначеній сфері в цілому поки що не задіяні ринкові механізми саморозвитку інноваційного підприємництва, підтримки його розвитку як системи, покликаної забезпечити конкурентоспроможність вітчизняної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Істотну роль підвищення ефективності технологічних процесів має науково-методичне забезпечення інноваційної діяльності підприємств. Співпраця малих підприємницьких структур із спеціалізованими науковими центрами та іншими фірмами дозволяє формувати локальні науково-виробничі об'єднання, які безперервно ініціюють науковий пошук, перетворюючи ідеї на технологічні інновації, перевіряючи нові технології та впроваджуючи їх у виробництво наукомістких виробів.

Крім того, для забезпечення ефективного функціонування малого інноваційного підприємства у законодавчому контексті повинні передбачатися заходи щодо розробки нормативно-правових актів, насамперед закону про інноваційну діяльність, при цьому необхідно чітко визначити, яка діяльність проект, програма, послуги, розвиток інфраструктури, може бути віднесена до інноваційної [3]. Формування соціально-економічних та нормативно-правових умов інвес-

тиційно-інноваційної діяльності передбачає розробку нормативних правових актів та іншої документації, що визначають відносини замовника та виконавця при фінансуванні інноваційних проектів, розробку нормативних і регламентуючих документів та механізмів підтримки вітчизняного виробника.

Розробку та вжиття заходів, що знижують, або страхують ризик недержавних інвесторів, які вкладають кошти у наукомісткі проекти визначається методикою оцінки ефективності інновацій та інноваційної діяльності. При визначенні пріоритетів розвитку інноваційної діяльності доцільно відштовхуватися від інноваційних кластерів, що вже складаються на територіях [10]. Інноваційний кластер уособлює локалізовану сукупність інноваційно активних суб'єктів економічної діяльності з мотивованими та стійкими коопераційними відносинами, що утворюють безперервну систему отримання, освоєння у виробництві, промислового випуску та реалізації ринкового продукту в окремому галузевому сегменті.

Заходи державної політики підтримки вітчизняного товаровиробника переважно мають бути орієнтовані на стимулювання залучення позабюджетних коштів. Важливою умовою зародження сучасного інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємств держави є проходження інвестиційної стадії розвитку, коли відбувається процес поширення новітніх технологій. Першочерговим завданням цієї стадії є виникнення у вітчизняних підприємств спроможності, у тому числі, коли підприємства виявляються в змозі виробляти і збирати високотехнологічну продукцію.

Висновки. Серед завдань підтримки національного товаровиробника першочерговим є формування моделі соціально-економічного розвитку, як форми нових суспільно-владних відносин в інноваційній сфері регіону. Розробка державної інноваційно-інвестиційної стратегії забезпечить перехід від оперативного управління до стратегічного планування, спрямованого на реалізацію переваг комплексу підтримки національного товаровиробника. Зберігає актуальність завдання реалізації інноваційно-інвестиційних пріоритетів за рахунок скорочення інвестицій, що спрямовуються на розширення та оновлення виробництв, які базуються на морально застарілих технологіях. Це забезпечується прискореним розвитком переробних галузей, посиленням державної підтримки із залучення зовні інвестицій, розвитком інфраструктури. Державно-приватне партнерство

є найбільш раціональною та перспективною формою взаємодії держави та бізнесу з погляду стратегічних завдань розвитку соціально-економічних систем різного рівня.

Список літератури:

1. Бакуменко В.Д., Кравченко С.О. Методологія системних досліджень в державному управлінні: навч. посіб. Київ: ВПЦ АМУ, 2011. 116 с.
2. Борис С. Безпека бізнесу під час карантину: як уникнути рейдерської атаки. *Ліга Закон*: офіц. веб-сайт. URL: https://biz.ligazakon.net/ua/analytics/194528_bezpekabznesu-pd-chas-karantinu-yak-uniknuti-reydersko-ataki (дата звернення: 01.03.2023).
3. Васильєв О.С. Концептуалізація поняття «державна політика»: сучасне розуміння. *Державне будівництво*. 2014. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2014_1_7 (дата звернення: 11.02.2023).
4. Демидко Д.Л. Соціально-гуманітарна політика держави в контексті трансформації усвідомлення моделі державності сучасним суспільством. *Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів*: матеріали IV всеукр. наук.-практ. конф. (Одеса, 12 квітня 2019 р.). Одеса, 2019. С. 111–114.
5. Дзюндзюк В.Б. Зміна ролі держави в умовах глобалізації. *Теорія та історія державного управління*. Харків. 2011. № 2. С. 23–27.
6. Ситник Т. І. Державна соціально-економічна політика щодо стабілізації роботи підприємців у період кризи в умовах інформаційної невизначеності. *Формування дієвих механізмів державного управління з забезпечення державної безпеки*: матеріали круглого столу. Харків: НУЦЗУ. 2021. С. 264.
7. Сутність глобалізму як характеристики сучасного соціального простору. *Нова парадигма*. Київ, 2008. Вип. 77. С. 98–105.
8. Худоба О.В. Відповідальна територіальна громада як повноважний суб'єкт сталого розвитку. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президенті України. Спецвипуск*. 2020. URL: <http://zbirnyk-nadu.academy.gov.ua/article/view/211716> (дата звернення: 10.03.2023).
9. Чигур Р.Ю. Феномен глобалізації: соціально-філософський аналіз. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Філософія»*. Острог, 2015. Випуск 18. С. 96–102.
10. Costache G., Marinas C., Icret R. et. al. Internship in the HR department – organizational and individual perspectives. *Proceedings of the 9th International management conference: Management and innovation for competitive advantage. Book Series: International management conference*, 2015. P. 359–370.
11. Rowley C., Nankervis A., M.Salleh N. Conclusion: the human resource management-organisational effectiveness link: overview and the role of HR practitioners. *Asia pacific human resource management and organisational effectiveness: impacts on practice*. Book Series: Elsevier Asian Studies Series. 2016. P. 231–241.
12. Sparrow P., Shipto, H., Budhwar P., Brown A. Human resource management, innovation and performance. *Strategic HRM, innovation and HR delivery for human resource management, innovation and performance*. 2016. P. 15–31.

Radukh N.B., Medyckyj S.H., Bezpalko D.V. FORMATION AND IMPLEMENTATION OF THE STATE INVESTMENT AND INNOVATION POLICY IN THE MODERN CONTEXT OF SUPPORTING THE NATIONAL PRODUCER

The article examines that the current socio-economic crisis actualized the need to abandon the raw material orientation of the national economy and develop a state policy of post-crisis growth based on innovation. Each state has its own socio-economic system of priorities and must rely on its own resource potential for the implementation of innovative priorities for the support of the national producer, which must be effectively facilitated by the state socio-economic policy.

There are a number of directions of socio-economic growth and transition to its innovative type on the basis of general traditional and new, as well as specific tools and their combination in relation to a certain territory of the state. It is asserted the need to carry out measures to support the national producer of goods to overcome the consequences of the financial and economic crisis and the challenges of today. The importance of establishing an inflow of investments from both domestic and foreign sources to ensure the modernization of both the production potential and the social sphere is shown.

The further transformation of the national economy involves complex processes at all levels of management, in particular, related to the transition to a predominantly innovative type of socio-economic development. It has been established that one of the most effective ways to overcome the socio-economic crisis is the introduction of new technologies that create new production opportunities that ensure an increase in the efficiency of the economy and the transition to a new stage of its growth.

The reduction of economic activity today does not affect progressive industries, but on the contrary, against the background of a general recession, there is an increase in the production of fundamentally new goods, a rise in investment and innovation activity in promising modern directions. It is substantiated that goods of appropriate competitiveness and quality will be able to ensure a significant change in the export structure and its long-term impact on the socio-economic life of the state as a whole, and ensure their sustainable development in the future. Today there is an evolutionary destruction of the existing technological structure, its modernization based on the expansion of a new innovative investment approach creates new opportunities for post-crisis socio-economic growth.

Key words: *innovation, state policy, investment, implementation, commodity producer, modern stage, formation, socio-economic development.*